

Miért szeressük Mikszáth Kálmánt?

Az író születésnapjához (január 16.) közeledve feltehetjük ezt a kérdést, de rögtön válaszolhatunk is rá: azért, mert a miénk. Palócoké. Ahogy Móricz Zsigmond elválaszthatatlan a beregi Tiszaháttól, ahogy Móra Ferenc és Juhász Gyula összefonódik Szegeddel, ahogy József Attila széttéphetetlen kötelékekkel kapcsolódik a fővárosi munkásnegyedekhez, úgy Mikszáth Kálmán is e nógrádi táj elmaradhatatlan figurája.

Hányszor, de hányszor elmélkedett e sorok írója is azon, mi lenne, ha ott, a horpácsi kúria előtt hirtelen megelevenedve a lócán ülő szobor, és miközben csibukjából rendületlenül szállna a pipafüst, kedélyesen, humorosan anekdotázna azokról az időről, amikor még konflis és fogat járt az utakon, amikor még érdemes volt pamfleteket írni a parlamenti vitákról, amikor még boldog békeidőket élt ez a fejlődő, széplülő, gyarapodó ország.

Igen, Mikszáth a miénk. Itt született köztünk, itt nevelkedett, itt szívta magába a közélet olyan furcsa illatokat árasztó levegőjét, itt ismerkedett meg Ilonkával, az igaz szerelemmel, mert ugye egy férfi nem veszi el kétszer ugyanazt az asszonyt, ha szívből nem szereti. Innen merítette azokat az írásokat, amelyekkel elindult a hírnév útján, hiszen itt úszott a megáradt patakban a szerencsétlen néhai bárány, szinte halljuk, milyen ízesen adomáznak a jó palócok s látjuk, mint indulnak templomba a szelistei asszonyok, és kurjongatnak a lakodalmakban a tót atyafiak.

Ha belegondolunk, hogy a budapesti millióval tökéletesen „átítatódott” Nagy Palóc olykor maró gúnnyal, szinte leki-csinylően, de semmiképpen sem a barátság hangján szólt a nógrádi urakról, talán meglepődve tapasztaljuk, hogy mégis, a negyvenedik írói jubileumra tiszteletadasként kivilágították Balassagyarmatot. De ez is a kor szokása volt: aki híres, de a mi „borjunk”, megérdemli ezt, még akkor is, ha nem mindig fényes példákat zengett rólunk.

Szeressük tehát Mikszáthot: humoráért, a közös múltért, és persze azokért a ragyogó szerzeményekért, amelyek tollának jóvoltából oly dicsőséggé tették a Kiegyezés korának magyar irodalmát. Vegyük a fáradtságot, zárandokoljunk el egy évben legalább egyszer Szklabonyára, az életút kiindulópontjához. Keresjük fel Horpácsot, ülünk le a szobor mellé a lócára, és elmélkedjünk el azon, hogy milyen zsenit is táplált ez a föld, ez a palóc vidék – mert ha egy amerikai elnök Budapesten járva egy magyar íróval találkozni akar (és találkozott is, bár csalódottan távozott, de ez egy másik történet), akkor Nógrád, közvetve a világtörténelemben is bekerült.

Mikszáth a miénk: ha ott járunk január tizenhatodikán a balassagyarmati régi vármegeháza előtt, álljuk meg egy percre a mellszobornál: hajtsunk fejet, és csettintsük egyet Kálmán bá' tiszteletére.

Hegedűs Henrik